

PROFESORA IVARA STRAUTMAŅA PIEMIŅAS IZSTĀDE 12.10.2022. – 16.12.2022.

IS90

IVARS STRAUTMANIS

Profesora Ivara Strautmaņa piemiņas izstāde
RTU Arhitektūras fakultāte, Ķīpsalas iela 6
2022. gada 12. oktobris - 16. decembris

Finansē

Atbalsta

A stylized signature of Ivars Strautmanis.

IS90

IVARS STRAUTMANIS

Ļoti priecāsimies Jūs satikt un kopā atcerēties arhitektu un
Rīgas Tehniskās universitātes profesoru **Ivaru Strautmani**
viņa 90. gadskārtai veltītās izstādes atklāšanā
12. oktobrī plkst. 17.30
RTU Arhitektūras fakultātē, Ķīpsalas ielā 6.

RTU Arhitektūras fakultātes dekāns Uģis Bratuškīns

Izstādes kuratore Velta Holcmane

2022. gada 12. oktobris – 16. decembris

Finanšē

Atbalsta

SATURS

- 6 Izstādes pieteikums
- 9 Ivara Strautmaņa dzīves līnija
- 11 Salaspils memoriāls
- 13 Ļeņina ielas rekonstrukcijas projekts
- 16 Ivara Strautmaņa sarakstītās grāmatas
- 17 Ieskats Ivara Strautmaņa mākslinieka rokrakstā
- 21 Arhitekta darbarīki
- 23 Saruna ar Ivaru Strautmani (videosīžets)
- 25 Ivara Strautmaņa stipendija
- 27 Izstādes rīkotāji

Arhitekta profesija ir viena no vissarežģītākajām un grūtākajām. Tā prasa visus cilvēka spēkus un piepilda visu viņa dzīvi. Tā nesalīdzināmi vairāk ņem, nekā dod, jo radīt vissarežģītākās telpiskās vides formas var, tikai pastāvot lielum enerģijas potenciālam.

Bet šo enerģijas potenciālu var uzturēt tikai tāds arhitekts, kurš ikdienā spēj savākt visus garīgos un bieži arī fiziskos spēkus un uzturēt tos šādā spriegumā visu mūžu. Ja tu to vari, tad arhitekta darbs tev kā radīts, jo šī profesija ir – VISA DZĪVE.

Izstāde ir veltījums ilggadējam Rīgas Tehniskās universitātes mācībspēkam profesoram un arhitektam Ivaram Strautmanim (1932–2017) viņa 90. dzimšanas dienā. Izstāde norisinājās Arhitektūras fakultātē, Ķīpsalas ielā 6, no 2022. gada 12. oktobra līdz 16. decembrim. Ivars Strautmanis bija spoža un daudzpusīga personība – viņš bija arhitekts, pilsēt būvnieks, arhitektūras teorētiķis, pedagogs, sabiedriskais darbinieks un mecenāts. Sadarbībā ar kolēģiem piedalījies vietējas un starptautiskas nozīmes arhitektūras ideju konkursos. Ilgajā pedagoģiskajā darbībā vairums viņa skolnieku ir kļuvuši par Latvijā atzītiem un sabiedrībā pazīstamiem arhitektiem, kuru darbi veido pilsētu un reģionālās arhitektūras ainavu. Līdzās arhitekta praksei Ivaru Strautmani vienmēr interesējusi arhitektūras filozofija un māksla. Profesors ir veicis pētījumus arhitekta veidotās telpiskās uztveres laukā, kā arī izveidojis arhitektūras un tēlniecības sintēzes teorētiskās pamatnostādnes memoriālo ansambļu projektēšanā. Profesors bija pirmais fakultātes mācībspēks, kurš bija gatavs ne tikai nodot topošajiem kolēģiem savu pieredzi un zināšanas, bet arī materiāli atbalstīt viņu izaugsmes centienus. Profesora Ivara Strautmaņa 2014. gadā iedibināto Latvijas reģionālās arhitektūras stipendiju konkursa kārtībā reizi gadā

piešķir vienam RTU Arhitektūras fakultātes diplomandam. Ivaru Strautmani pazina arī kā talantīgu grafiķi, kura rokraksts izceļas ar lakoniskām līnijām un izcilām perspektīvām. Būdam smalks vērotājs, Ivars Strautmanis savos darbos niansēti dokumentējis šķietami ikdienišķas ainas un iespaidus par apkārt notiekošo. Viņš atzinis, ka gan arhitektam, gan māksliniekam ir svarīgi saglabāt spēju uz vienu un to pašu lietu paskatīties no dažādiem skatu punktiem un arvien atklāt tajā ko jaunu.

Izstādes darba grupas vadītāja – RTU Arhitektūras fakultātes zinātņu prodekāne profesore Sandra Treija, projekta vadītāja, izstādes kuratore – Velta Holcmane, izstādes iekārtojums un grafiskais dizains – Arhitektūras fakultātes Tēlotājas mākslas katedras lektori Uģis Bērziņš un Elīna Elere, videosīzētu montāža – Olga Mihailova, RTU Mediju centrs. Izmantoti materiāli no Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Latvijas Arhitektūras muzeja krājuma, Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva, arhitekta Ivara Strautmaņa ģimenes – meitas Baibas Strautmanes, radnieku Roberta Griškeviča un Egona Bērziņa arhīva. Izstādi finansēja Valsts kultūrkapitāla fonds.

Izstādes kopskats.

Dzimis Rīgā 1932. gada 19. jūlijā.

1956

Beidz Latvijas Valsts universitātes Inženierceltniecības fakultātes Arhitektūras nodaļu, iegūstot arhitekta kvalifikāciju.

1956–1960

Strādā Rīgas pilsētas izpildkomitejas Arhitektūras un celtniecības nodaļā, vecākais un grupas arhitekts.

1960–1961

Darbojas LPSR Zinātņu akadēmijas Celtniecības un arhitektūras institūtā, jaunākais zinātniskais līdzstrādnieks.

1961–1964

Pilda Rīgas ģenerālā plāna biroja grupas vadītāja pienākumus, izstrādā vairāku Rīgas rajonu detālplānojumu, arī Ļeņina ielas rekonstrukcijas projektu.

1964–1965

Rīgas pilsētas galvenais mākslinieks.

1966

Maskavā aizstāv arhitekta zinātņu kandidāta (tagadējā klasifikācijā – zinātņu doktora) disertāciju par lauku dzīvojamo ēku attīstības perspektīvām Latvijas PSR.

1966

Sāk darbu Rīgas Politehniskā institūta (RPI; tagad Rīgas Tehniskās universitātes (RTU)) Arhitektūras un pilsēt būvniecības katedrā kā docents.

1970

Piešķirta Ļeņina prēmija par Salaspils memoriālo ansambli.

1972

Minskā aizstāv arhitektūras zinātņu doktora (tagadējā klasifikācijā – habilitētā zinātņu doktora) disertāciju par tēmu «Arhitektūras informatīvi emocionālais potenciāls».

1975

levelts par profesoru RPI Arhitektūras un pilsēt būvniecības katedrā.

1982

Saņem LPSR Nopelniem bagātā arhitekta nosaukumu.

1985–1997

Arhitektūras un pilsēt būvniecības katedras vadītājs.

1993

Viens no Latvijas Reģionālās arhitektūras akadēmijas izveidotājiem un pirmais tās prezidents.

2001

Piešķirts Latvijas Zinātņu akadēmijas goda doktora nosaukums.

2002

Kļūst par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku.

2005–2006

RTU Arhitektūras un pilsēt plānošanas fakultātes dekāns.

2006

Saņem Valsts kultūrkapitāla fonda mūža stipendiju.

2014

Tiek iedibināta profesora Ivara Strautmaņa Latvijas reģionālās arhitektūras stipendija, ko konkursa kārtībā reizi gadā piešķir vienam RTU Arhitektūras fakultātes diplomandam.

2015

Kļūst par arhitekta J. F. Baumaņa prēmijas laureātu.

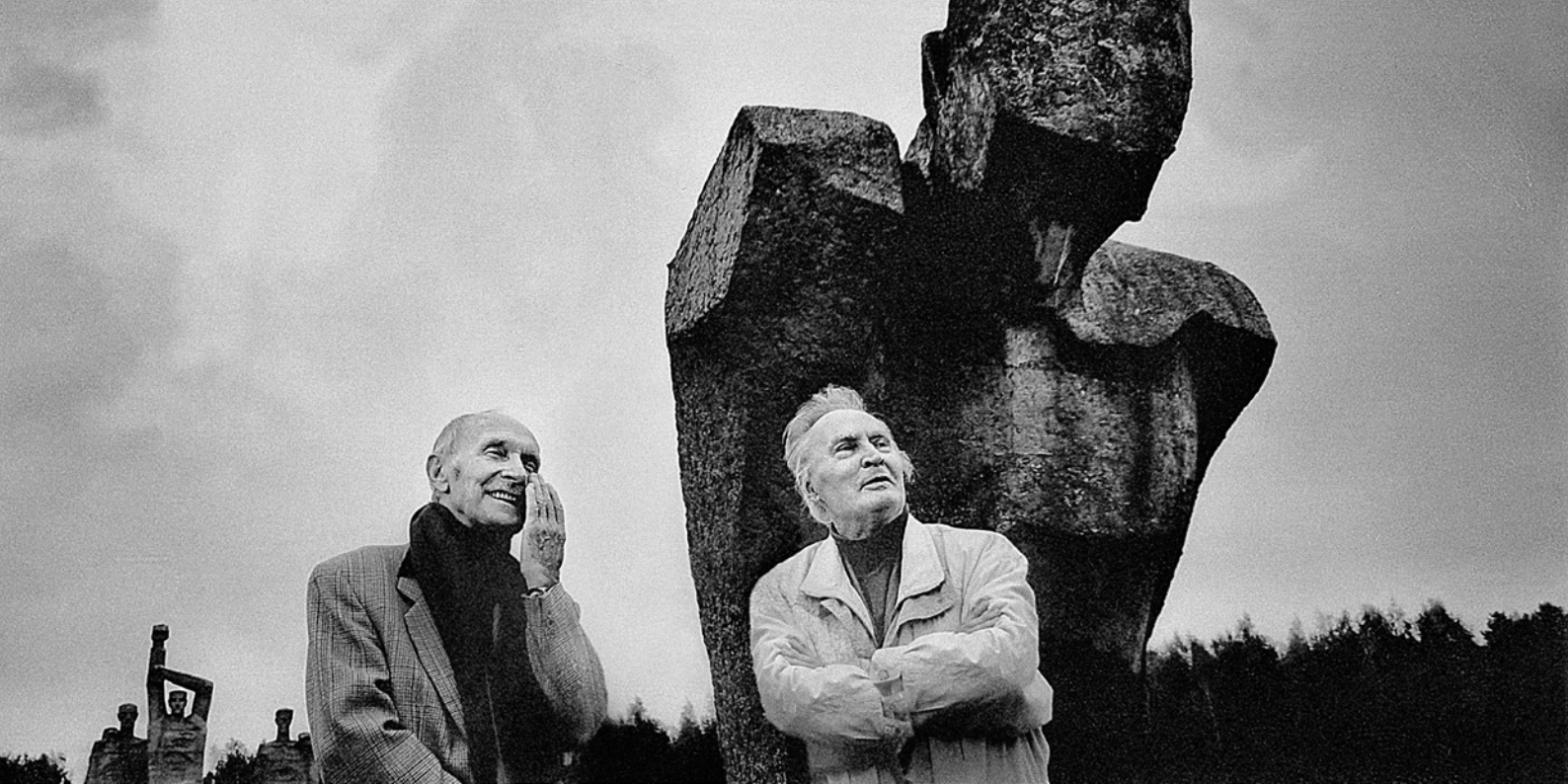
Miris Rīgā 2017. gada 21. septembrī, apglabāts Baltezera kapos.

Salaspils memoriāls

Salaspils nometnes (1941–1944) memoriāls 25 ha lielajā platībā ir viens no vērienīgākajiem piemiņas memoriāliem Eiropā un spilgts 20. gadsimta 60. gadu otrajā pusē tapis brutālisma arhitektūras piemērs. Tas ir starptautiska mēroga un nozīmes arhitektūras un tēlniecības sintēzes paraugs, iekļauts Latvijas kultūras kanonā ([skatīt šeit](#)). Tā veidošanā sava loma ir arī Ivaram Strautmanim, kuru pēc 1959. gada organizētā konkursa iekļāva autoru – arhitekti Gunārs Asaris, Oļģerts Ostenbergs, Oļģegs Zakamennijs, tēlnieki Ļevs Bukovskis, Oļģegs Skarainis un Jānis Zariņš – kolektīvā. Kā galvenie kompozīcijas elementi Salaspils memoriālā ansambļa projektā ir slīpi pacelta raupja betona siena kādreizējās nometnes dzeloņstieņu žoga vietā, kas simbolizē dzīvības un nāves robežu, bijušais apļa ceļš jeb «dzīvības ceļš», baraku un eksekūcijas vietu zīmes, skulpturālā grupa un ieslodzīto stādīto priežu rindas, kas ietver svinīgo ceremoniju laukumu ar vainagu nolikšanas vietu. Salaspils memoriālais ansamblis svinīgi tika atklāts 1967. gada 31. oktobrī. 1970. gadā PSRS valdība autoriem piešķīra Ļeņina prēmiju – padomju perioda vienu no nozīmīgākajiem apbalvojumiem.

Salaspils memoriāls, foto – Laimonis Stipnieks, Latvijas Arhitektūras muzejs.

**Ivars Strautmanis un Gunārs Asaris
Salaspilī, 2013. gads.**

Mūsdienu memoriālais ansamblis pirmām kārtām iemieso arhitektūras un dažādu citu mākslas nozaru sintēzes līmenī realizētas sabiedriski nozīmīgas idejas. Kopējā semantiskā precizitāte, kas lielā mērā spēj ietekmēt šo ideju izteiksmes pakāpi un emocionālās iedarbības spēku, memoriālā ansamblī visspilgtāk realizējas tematiskā, sīzētiskā plānā.

Kopējo semantiskās informācijas līmeni nosaka, no vienas puses, visa ansambļa un tā atsevišķo elementu funkcionālais risinājums, no otras puses, – atsevišķu arhitektūras un tēlniecības formu sīzētiskais saturs, kas simboliski vispārinātās formās atspoguļo aizvadītā vēstures posma traģiskās pretrunas, zaudējuma smagumu un cilvēka gara nesalaužamību.

IVARS STRAUTMANIS, Dialogs ar telpu, 1977

Ļeņina ielas rekonstrukcijas projekts

Rīgas ģenerālā plāna birojs darbību uzsāka 1959. gadā, un tajā sāka strādāt vairāki jaunie arhitekti: Aldona Berķe, Raitis Lelis, Lillija Muntere, Gunārs Melbergs u. c. Ivars Strautmanis viņiem pievienojās 1961. gadā. Viens no biroja pirmajiem projektiem bija Ļeņina (tag. Brīvības) ielas rekonstrukcija. Rīgā bija noslēdzies Dailes

teātra projektu konkurss, kurš solīja jauno arhitektūru ieviest pašā Rīgas centrā. Biroja arhitekti iezīmēja Ļeņina ielas perspektīvo plānu un akcentēja galveno pilsētas objektu – viesnīcas «Latvija», tirdzniecības centra pie Dzirnavu ielas un K. Marksa (tag. Ģertrūdes) ielas un Dailes teātra – jaunus apjomus. Autori izvēlējās jauno apbūvi koncentrēt kompozicionāli vissvarīgākajās vietās, izmantojot veco apbūvi kā vēsturisku fonu jaunajai.

Plāns, fotomontāža un skices no Latvijas Arhitektūras muzeja.

Ļeņina ielas rekonstrukcijas projekts

Videosīžets

Rīgas Kinostudija, kinožurnāls
«Padomju Latvija», Nr. 20,
1964. gads, režisore Irina
Mass, diktors Boriss Podnieks.

› [Videosīžetu skatīt šeit.](#)

Kā sabiedrības loceklis arhitekts aug un veidojas noteiktu sabiedrisko attiecību, sabiedriskās domas atmosfērā, ko nosacīti varam nosaukt par sabiedrisko fonu. Katram cilvēkam ir svarīgi attīstīt sevī šī sabiedriskā fona izjūtu, prasmi it kā skatīt sevi no malas kontekstā ar visu to attiecību daudzveidību, kas diendienā ir ap viņu.

IVARS STRAUTMANIS, Profesija – visa dzīve, 1981

Ivars Strautmanis savas dzīves laikā sarakstījis simtiem analītisku rakstu par aktuāliem arhitektūras jautājumiem, kas publicēti periodikā un dažādos speciālajos izdevumos.

Sarakstīto grāmatu uzskaitījums: Telpa, kas sākas ar mums (1967, kopā ar Bruno Artmani), Arhitektūras informatīvi emocionālais potenciāls (1972, krievu val.), Dialogs ar telpu (1977), Profesija – visa dzīve (1981), Laikmeta ritmi (1981, kopā ar Gunāru Asari, Laimoni Stīpnieku), Māksla arhitektūrā (1982), Padomju Latvijas memoriālie ansambļi (1986, kopā ar Gunāru Asari), Padomju Latvijas arhitektūra (1987, kopā ar Oļģertu Buku, Gunāru Asari, Jāni Krastiņu, krievu un angļu val.), Latvijas arhitektūra no senatnes līdz mūsdienām (1998, kopā ar Jāni Krastiņu un Jāni Dripi), Lielais Rīgas arhitektūras ceļvedis (2002, kopā ar Jāni Krastiņu), Dzīve arhitektūrā (2007), Rīga 21. gadsimtā ieejot (2010, kopā ar Gunāru Asari), Latviskā telpa (2011), Rīga – plānotā un veidotā (2012), Salaspils brīdinājums nākotnei (2014) un Arhitekts starp pagātņi un nākotni (2016).

Ivaru Strautmani pazina arī kā talantīgu grafiķi, kura rokraksts izceļas ar lakoniskām linijām un izcilām perspektīvām.

Būdams smalks vērotājs, Ivars Strautmanis savos darbos niansēti dokumentējis šķietami ikdienišķas ainas un iespaidus par apkārt notiekošo. Viņš atzinis, ka gan arhitektam, gan māksliniekam ir svarīgi saglabāt spēju uz vienu un to pašu lietu paskatīties no dažādiem skatu punktiem un arvien atklāt tajā ko jaunu.

**ARHITEKTA
IEROSINĀJUMI
ISTĀBAS IEKĀRTOJUMAM**

(Galerijā skatā 26. lapā)

Laikmetīgo arhitektūras formu aktualitāte –
iezīme, kas nes sevī gan labo, gan sliktu...
No vienas puses – ir labi, ka jauna, vēl
neredzēta forma piesaista uzmanību, no
otras puses – jo aktuālāka, ekstravagantāka
forma, jo ātrāk tā morāli noveco...

IVARS STRAUTMANIS, Profesija – visa dzīve, 1981

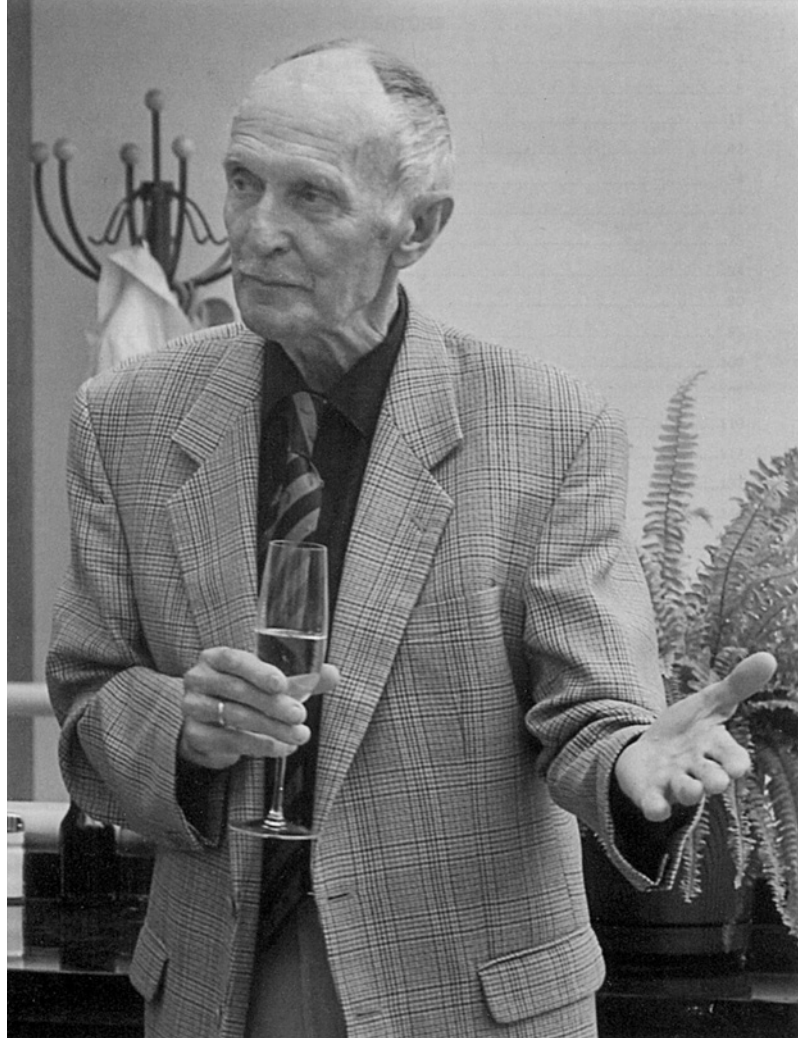
Ivara Strautmaņa darbarīki – vīles, skrūvgrieži, zāģītis, ēvele, īlens u. c. – ir lieti noderējuši savu māju, savu telpu – gan ģimenes mājas Zaļenieku ielā, gan vasaras mājas Baltezerā – veidošanā pēc sava projekta. Topošais arhitekts 20. gadsimta

50. gados bija labās attiecībās ar ģimenes draugu galdniekmeistaru Legzdiņa kungu, kas iemācīja jauniešiem strādāt ar visiem galdnieka darbarīkiem. Arhitekta ģimenes – meitas Baibas Strautmanes un znota Egona Bērziņa – īpašums.

Videosižets ('16:17) tapis no 2013. gada 3. decembra sarunas ar Ivaru Strautmani RTU Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātē profesores Sandras Treijas un arhitektes Veltas Holcmanes pētījuma «Latvijas arhitektūras mantojums 20. gadsimta otrajā pusē» ietvaros, kura mērķis ir sarunās ar arhitektiem atspoguļot Padomju Latvijas arhitektūras procesu un attīstību ietekmējošos faktoros. Montāžas autore Olga Mihailova, RTU Mediju centrs.

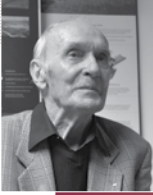
› [Videosižetu skatīt šeit.](#)

Īstu arhitektūru nav nekādas vajadzības īpaši atdzīvināt vai humanizēt ar tēlniecības vai glezniecības izteiksmes līdzekļu palīdzību. Tas nepieciešams vienīgi tad, ja ik uz soļa nākas saskarties ar mūsdienām pilnīgi neatbilstošu celtniecības darbu kvalitāti vai arī, ja arhitekts nevar brīvi izvēlēties attiecīgai ēkai (iecerei) visatbilstošākos konstruktīvos paņēmienus, materiālus vai apdari.

IVARS STRAUTMANIS, Dialogs ar telpu, 1977

IVARA STRAUTMAŅA STIPENDIJA

Pasēdies profesora IVARA STRAUTMAŅA ziedojumam, katru gadu tiek izdarītas Latvijas reģionālās arhitektūras studiju konkursu ar nodzi vērtīgu darbu izvēli. Latvijas pilietis un katrai vietai arhitektūra, piedāvājot visdažādākos risinājumus. Mūsu galvenā mērķa ir arhitektūras formāli risinājumi veidošanai Latvijas pilietis un katrai vietai arhitektūra.

Latvijas reģionālās arhitektūras stipendija ir jauna tradīcija šķērtis arhitektūras. Profesora Ivara Strautmaņa šīs pirmās mācībās, kurš tālāk kļuva ar savu iniciatīvu un viņa palīdzību. Mēs ļoti godājami sagatavojam šos stipendijas un ziedojumus, bet arī materiāli atbalstīt visu izdevumus organizācijai. Profesora izveidotā darbu izvēle ar vērtīgu reģionālās arhitektūras studiju konkursu arhitektūras profesori. Šis izmaiņi veidi veido savu identitāti un tā ļoti svarīgu elementu, kas ir prakstiski arhitektūras, gan arhitektūras ar studiju konkursu, kurš katru gadu ir izdevīgs un veido savu identitāti ar nodzi vērtīgu darbu izvēli. Profesora izveidotā darbu izvēle ar vērtīgu reģionālās arhitektūras studiju konkursu arhitektūras profesori. Šis izmaiņi veidi veido savu identitāti un tā ļoti svarīgu elementu, kas ir prakstiski arhitektūras, gan arhitektūras ar studiju konkursu, kurš katru gadu ir izdevīgs un veido savu identitāti ar nodzi vērtīgu darbu izvēli.

Profesors bija pirmais fakultātes mācībspēks, kurš bija gatavs ne tikai nodot topošajiem kolēģiem savu pieredzi un zināšanas, bet arī materiāli atbalstīt viņu izaugsmes centienus. Profesora Ivara Strautmaņa 2014. gadā iedibināto Latvijas reģionālās arhitektūras stipendiju konkursa kārtībā reizi gadā piešķir vienam RTU Arhitektūras fakultātes diplomandam.

› **Plašāk par stipendiju skatīt šeit.**

STIPENDIĀTI

- 2022/23 Roberta Filere
- 2021/22 Jeva Leipa
- 2020/21 Uva Īle
- 2019/20 Elza Taube
- 2018/19 Luīze Marta Alpuvra
- 2017/18 Arta Buceņevica
- 2016/17 Sietija Altunburga
- 2015/16 Vāļis Gūmanis
- 2014/15 Rīna Sāvīša
- 2013/14 Zane Postare

Izstādes rīkotāji (no kreisās): Baiba Strautmane, Sandra Treija, Velta Holcmane, Uģis Bērziņš, Elina Elere un Uģis Bratuškins.

Digitālais izdevums tapis, balstoties uz profesora Ivara Strautmaņa piemiņas izstādes (12.10.2022.–16.12.2022.) materiāliem, lai saglabātu tās scenogrāfiju un eksponētos darbus, papildinot kopnoskaņu ar laikmetīgiem videosižeti.

Izdevumā izmantotas Vitālija Vinogradova fotogrāfijas, materiāli no NKMP Latvijas Arhitektūras muzeja, LNA Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva, Baibas Strautmanes, Roberta Griškeviča un Egona Bērziņa arhīva.

Izdevuma sagatavošanu finansē Baibas Strautmanes ģimene
Izdevuma sastādītāja un redaktore Velta Holcmane
Korektore Inga Gulbe
Maketētāja Paula Lore

ISBN 978-9934-22-897-1 (pdf)

© Rīgas Tehniskā universitāte, 2023